

Att teckna blommor medan världen går sönder

En utskrift som stöd för dig som inte kan
läsa den handskrivna essän gestaltad i
konsthallen.

Av Hanna Ivy Iveslätt
2022

Verkbeskrivning

”Att teckna blommor medan världen går sönder” är ett textbaserat verk i essäform, här gestaltat i form av 30 reflektioner. Essän skrevs under den första tiden för utbrottet av Rysslands anfallskrig mot Ukraina i februari – april 2022. I den brottas jag med känslan av att vilja ”göra något” åt de lidanden som kriget orsakar samtidigt som jag erfar en visshet att den viktigaste motståndsakten från min sida är att fortsätta att arbeta konstnärligt, att det i min till synes världsfrånvända konstnärliga praktik ryms existentiella, intellektuella och känslomässiga kopplingar till både individuella och kollektiva, direkta och indirekta, erfarenheter av krig.

Det är krig *igen*. Det är *fortfarande* krig.

I den här essän låter jag min konstnärliga praktik vara en långrev att kasta i det svårnavigerade bråddjup som rapporterna från det pågående kriget utgör. Jag tecknar blomlabyrinter att gå vilse i. Blomöverskott. Blomfrosseri. Beröringspunkterna mellan krigsrapporterna och blomtecknandet må vara dunkla, men ansatsen att föra dem samman fylld av förningar.

Kan blomtecknandet vara mina kattögon att se med i det mörker som sluter sig alltmer omkring mig?

L a b o r a t i o n e r med okänt citat:

The stars were too many to count
yet the counting went on like a prayer
The flowers were too many to draw
yet the drawing went on like a prayer
The victims were too many to remember
yet the remembering went on like a prayer

Det är ett decennium sedan jag började teckna blommor på allvar. Det visade sig vara en kraftfullt rotad inre värld som väntat på att få ljus. När jag släppte fördämningarna forsade blommorna ut och förde med sig oanade och djupt liggande hemligheter och betydelser.

Krollilja Cyklamen Getrams Fjällsippa

Knölklocka Vallmo Pärthyacint

Gråmalva Smällglim

Anemon Rosentry

Kejsarolvon

Iris

Varje blomma är ett tecken att närma sig ovetskapen med.
Inte sådan ovetskap som förbigått mig, utan den sortens
ovetskap som ropar med livsviktiga budskap
och om och om igen manar mig till handling.

Den sortens ovetskap jag har en frenetisk
känslomässig koppling till.

Den sortens ovetskap
som är obskyr och
på samma gång
glasklar.

Den
sortens ovetskap
som är den magiska
källan jag kan ösa ur
om och om igen och som
stiger och sväller ju mer jag öser.

Genom koncentrationen på blommorna
rensas allt tvivel på att de måste tas på allvar bort.

Vad specifikt detta innehåll som måste tas på allvar är,
nystas pågående upp för mig. Detta uppnystande har
blivit ett bärande element i mitt konstnärskap. Blommorna
mitt verktyg att uppleva världen mer omfångsrikt med

Kärleken till blommorna

sträcker sig långt in i barndomens minnesmatris. I den finner jag mig ofta i blomsteraffären i centrum i den betongklädda förorten där jag växte upp. Jag ska, som vanligt, handla blommor till mamma för min veckopeng. Blomsteraffären är en årstidslös paradisiär värld med oemotståndliga lockelser för mina känsliga, svärmiska ögon.

Begonia Azalea Gerbera Ranunkel

Sankt Paulia Madonnalilja

Primula Amaryllis

Orkidé Tulpan

Nejliska

Ros

Länge förhandlade jag. Förhöll mig till blommorna som vore de förströelser vilka distraherade från mitt egentliga konstnärliga uppdrag. På konstskolan byggde lärarna upp stilleben och miljöer med levande modeller. Vi skulle koncentrera oss på färg och rum, men mitt okontrollerade sinne vandrade istället in i utforskandet av de tyger eller föremål som hade dekorativa strukturer i sig, till vasen med växtornament och modellens hastigt avslängda blommönstrade morgonrock. Jag utvecklade måleriska grepp där jag fick belöna mig med dessa svagsinta böjelser *efter* att jag byggt upp en bild av färg och rumslighet. Det blev som glasyren på kakan. Euforin över bildskapandets glasyrstadie kom att bli mer och mer svårreglerad. Till slut gav jag efter, spred ut blommorna över pannån och struntade i kakan.

Med blyertsblommorna som kompass har jag tecknat fram outtalade upplevelser från andra världskriget hos både min mormor och min farmor. Oberättade erfarenheter vars siraplika mörker jag känt av som barn. Min relation till blommorna är numera konfessionell. Strecken vet så mycket mer än vad jag vet. Jag insisterar på att förbindelsen är mer än sorgbinderi. För mig har varje tecknad blomma ett krigets skuggansikte, är varje blomma ett hanterande av en nedärvd överlevarskuld.

Jag skriver om att teckna blommor i en tid då det kan verka rimligt att ogiltigförklara det. I en tid då det verkar lämpligare att ansluta sig till hemvärnet eller bli politisk aktivist, än att ägna sig åt poesi. Maggie Nelsson skriver att

“Art stands in a dubious relation to necessity - people demand change, hardly ever they demand art”.

i samma stund som tusentals människor håller på att svälta till döds i de underjordiska gångarna under stålverket Azovstal i Mariupol så tecknar jag en stormbatt bland människorna finns det sista stridande motståndet i den belägrade staden tillsammans med hundratals skyddsökande civila varibland många barn omvärlden vågar inte agera på grund av risken att provocera fram ett världskrig

Jag håller min tonåring om axlarna där vi sitter i soffan framför laptopen. Det rapporteras om det nyss utbrutna kriget i vår närhet. Kriget är ett invasionskrig. Det betyder att en stats armé invaderar en annan stat med målet att beslagta den. En omodern form av krig vars utbrott överraskat alla. Diplomater och professorer som i offentligheten givit sina expertutlåtanden träder nu förödmjukade fram och erkänner sina missbedömningar. Kriget pågår en mindre havsremsa och ett annat lands territorium från gränserna kring det land vi bor i. Sjuttio mil sydöst fågelvägen, vilket tar cirka sju timmar med bil. Men det går inte att köra fågelvägen, vilket är synd för de flyktingar från det angripna landet som skulle vilja ta sig till det land vi bor i. Till det invaderande landet är det 25 mil österut från vår landsgräns, cirka 2,5 timmar med bil, vilket inte är ett framkomligt transportmedel heller på denna fågelsträcka. Det är synd för de oppositionella som skulle vilja söka politisk asyl i det land vi bor i, som ju ännu har fred och frihet. Jag hör hur min tonåring hostar på ett sådant sätt som jag annars hör honom göra när han är osäker i en social situation. Inte heller jag hittar några ord.

Susan Sontag, som berömt skrivit om att se andras lidande, beskriver hur Henry James, enligt Sontag känd för sin mästerverklighet i konsten att klä verkligheten i sinnrika kokonger av ord, ändå skrev om kriget att ”Man finner det mitt i allt detta lika svårt att bruka sina ord som att uthärda sina tankar. Kriget har förbrukat orden; de har försvagats, de har sjunkit i värde”

missil
förintelse
förödelse
artilleri
s o r g
klusterbomber
fa s a
brutalitet
taktiska kärnvapen
d ö d
bomb
förlust
tortyr
försvinnanden
kemiska vapen
flykt
strid
konvoj
vå l d
robot
hat
hämnad
drönare
arkebusering
truppförflyttning
a l l i a n s
vrede
skydd
överlevnad
folkmord
evakuering
pluton
massdöd
propaganda
konspirationsteori
frontlinje
motståndsrörelse
totenjude

När orden är slut behöver handling
komma. Jag skriver om att teckna
blommor i blyerts medan färska
krigsrapporters fuktiga ånga tättnar
omkring mig.

*glöm aldrig bilderna från Butja
de mördade människorna med
bakbundna händer på cykel på
trottaren u t s t r ö d d a där de fallit
två dagar efter att krigsbrotten
begåtts körde pressbilen zickzack
mellan kropparna bilderna
förmedlades på min skärm en
överlevare knöt sina händer i vrede
detta skedde i lördags*

Jag har inte upplevt krig Jag tar del av krigsrapporter och jag föresätter mig att inte avtrubbas, att inte låta dem spridas som skräckslagna svamphyfer i någon undangömd vrå i mitt medvetande. I Sontags anda vill jag *åtminstone* inte förneka eller förmildra. Jag känner ett ansvar att agera. Ett ansvar att mobilisera. Ett ansvar att söka efter de språkliga hålrum där krigsrapporter kan rymmas utan att varken flys ifrån, balsameras eller shabloniseras. Men där jag samtidigt har en chans att hålla samman. Just det här kriget har trängt under huden på vår samhällskropp. Det ger oss myrkrypningar. Det förändrar oss. Jag vill vara på rätt sida om denna förändring. För mig som konstnär innebär det inte att surfa på vågorna av den utan att dyka ned i oceanen under dess framfart.

På radion hör jag Ulrika Knutsson, i en krönika om ett antal fredskämpars biografier, säga att freden minsann inte är ett paradiset. Det stämmer såklart. Jag ser det som att freden är ett arbetsvisum som fräntas en i krig. Vad vill du göra med ditt arbetsvisum?

Understöd för ett sorts beslut:

En auktoritär regim börjar ofta med att strypa det fria kulturlivet. Det är ofta auktoritära regimer som inleder krig. Det är en auktoritär regim som inlett det pågående kriget i vår närhet.

Slutsats:

Det fria kulturlivet är centralt för att motverka auktoritära regimer. Fri konstnärlig verksamhet är central för att motverka krig

Men, som Zadie Smith inser *It's a delusional Painter who finishes a canvas at two o'clock and expects radical societal transformation by four.* Det går inte att ta stickprover och få svar på graden av anti-auktoritarianism i olika konstnärliga uttryck och praktiker. Det går inte att separera konst som förändrar från konst som inte förändrar utifrån några givna kriterier. Det är självaste existensen av konsten som språk, handling och upplevelse som är avgörande för demokratin. Som tar i bruk specifika konstnärliga dimensioner av vår mänsklighet. Den konstnärliga handlingen utgör en särskild, oersättlig och unik biotop. Om det fria konstnärliga arbetet går förlorat så förloras en oersättlig dimension av att vara människa som bär på möjligheterna till omvandling och verklig förändring.

Inom konstnärliga processer är det vanligt att frågan är diffus och dunkel, om det ens finns en fråga. De mest förutsättningslösa konstnärliga processerna kan väcka de mest oväntade upptäckterna, eftersom de siktar just bortom vår föreställningsförmåga. Det konstnärliga arbetet måste dessutom alltid hantera fragment. Konsten kan inte bära helheter. Så fort en försöker ge språk åt helheter upplöser stoffet sig. Berättelsen måste alltid vara full av luckor och oregelbundenheter, den måste alltid innefatta mer än det som är möjligt att ge språk just nu, den måste alltid sträcka sig ut mot horisonten, vingla på kanten vid en fjälltopp, sänka sitt ekolod i marianergraven. Det konstnärliga arbetet hämtar sin logik ur andra tids- och rumsdimensioner än de kollektivt överenskomna. Det är det som menas med att den är fri. Kontraktfri. Det krävs att teckna med sin icke-dominanta hand och att skriva automatisk skrift.

I mitt konstnärliga arbete och kanske också fler kan det plötsligt hända konstnärer, presterar våra att mina djupgravsefter- arbeten på det sättet, är att forskningarna börjar tala rakt många konstnärer tror att i ansiktet på min samtid. andra konstnärer är mer Dessa sammanträffanden har politiskt målmedvetna i sin jag inte kontroll över. konst än vad de verkligen Offentligt lyfter jag hellre är, och att en anpassnings- fram dessa stunder i mitt process sätts i rullning som konstnärskap än de mer urholkar konsten på sina personliga anledningarna magiska, överraskande och till att jag håller på. En sant samhällsomvandlande risk med att jag, dimensioner.

Det här är förstås inte nya tankar. Ulrika Knutsson har också skrivit om Elin **Wägner**. Wägner var ekofeminist, fredsaktivist och författare under både det första och det andra världskriget. Det som gjort starkast intryck på mig hos Elin Wägner är dimensionen i hennes skrivande som söker efter den icke-patriarkala upplevelsen och det icke-patriarkala språket som grund för verklig samhällsförändring. Hon söker ett uppbrott med patriarkatet för att uppnå en hållbar, fredlig förståelse av världen. Hennes patriarkat handlar inte om kvinnor och män. Det handlar om ett utarmande av språkets och upplevelsens utsägliga dimensioner till förmån för det målinriktade och mätbara. Om en upplevelsesfär som blir trängre och trängre eftersom den inte sträcker sig ut i det osäkra, i det bortom det vi redan vet.

Jag tror, som Wägner, att det är genom att höra världen andas igen som vi kan drömma fram en fredlig värld. Att det är i den intuitiva processens lungor som sant nyskapande tankar kan födas. Tankar som kan svara mot våra djupaste behov i en samtid präglad av liknande utmaningar som Wägners samtid. Jag finner hos henne en uppmaning att bända upp det målsökande språket och strössla med det som konfetti.

Cherson
Charkiv, Odessa,
Irpın, Lviv, Zaporizjzja,
Mariupol, Donetsk, Butja,
Mykolaiv, Melitopol, Borodianka.

Namn på platser jag inte kände till för några veckor sedan bränner nu i mitt medvetande. Cherson har fallit. I Mariupol grävs massgravar eftersom begravingar inte hinns med. Igår bombades ett barnsjukhus där. Civila som försöker fly beskjuts. Två miljoner människor har flytt på två veckor. Min tonårings kompis kusiner har kommit hit som flyktingar. Deras pappa är kvar i det angripna landet eftersom presidenten redan under de första dagarna utfärdade ett förbud för alla myndiga män under 60 år att lämna det. Ett hisnande direktiv som en omvärld vilken snabbt justerat sina prioriteringar inte höjer på ögonbrynen åt. Jag har svårt att se att ett liknande direktiv skulle kunna utfärdas i det land jag bor i eftersom binär könskategorisering inte är okontroversiellt här.

Så många människors mödosamt utkarvade livsutrymmen spolats bort i flodvågen som är kriget. Så många kamper överskuggas av en enda kamp. Vem som är man och därför skall strida och vem som är kvinna och därför får fly är inte öppet för frågor. Krig reducerar vår upplevelse av tillvaron till binära par

man - kvinna
trygghet - skräck
strid - vapenvila
anfall - försvar
civil – militär
mättnad – hunger
l i v - d ö d
f ö r e – e f t e r
v i - d e m

Det är omöjligt att fullfölja tankegången som relaterar förhållandet mellan den omsorg och tid det tar att skapa något och den hänsynslösa omedelbarhet som kan förinta det.

Det tar mycket tid att teckna blommor. Papper förstörs mycket lätt. Jag hör på radion; först en intervju med en biolog som just nu stannar kvar i det angripna landet för att skydda sitt herbarium - han finner att herbariets överlevnad är viktigare för fler än vad hans överlevnad vore - och sen om en grupp civila män som sysselsätter sig med att omplacera broderade blusar för beskydd.

Jag har tänkt ut ett sätt, på vilket jag bäst kan skydda mina teckningar undan en eldsvåda eller översvämning. Jag har insett att det inte ens i en sådan förvaring skulle gå att rädda dem undan militära förband som härjar enligt *hus-för-hus-principen*. Det är den hemsökande princip som det invaderande landets militär nu övergått till som tredje led i krigets treenighetsstrategi, efter att de misslyckats med de första två leden: att blixtbeseгра det angripna landets militär och omkullkasta det angripna landets regering.

Att söka svar om konstens existensberättigande genom att ringa in dess samhällsnytta verkar vara en seglivad faktor i en konstnärs självbild, trots att både jag och många andra konstnärer sedan länge landat i att ömt men disciplinerat frikoppla den frågan från vårt arbete. Att lägga den i en skrivbordslåda som vi sällan öppnar, men ofta tittar på. Att skriva om att teckna blommor är ett utforskande av en till synes världsfrånvärd konstnärlig praktik vilken, vissas begripliga blindhet för detta till trots, bär krigets mörker på sina ljusa axlar. Det handlar om skönhet som revolt och motstånd, om ett konstnärligt rum för reparation och sammanfogande, om konst som både profetia och säkerhetslina, om konst som ger det utsägliga de språkfragment som överhuvudtaget är möjliga, om tron på konstens transformerande dimension.

När jag tecknar blommyller ger jag mig hän åt oöverblickbara sammantrasslingar och behaget i bildernas utopiska stämningar. De är mitt **salutogens**. Salutogens är det begrepp sociologen Antonovsky skapade för att beskriva det som gjorde att vissa förintelseöverlevare klarade påfrestningarna av tortyr och gränslösa övergrepp med någon slags psykisk hälsa i behåll. Han fann att det hade att göra med graden av upplevelse av sammanhang och meningsfullhet. Jag fantiserar att mina blomteckningar kan vara också ett större sammanhangs salutogens. Jag tecknar alltjämt som en samhällsvarelse.

Författaren W.G Sebald var upptagen av 1900-talets katastrofer och främst förintelsen. Han menar att han, med sin promenerande skrift genom mestadels engelska landskap, befinner sig i och undersöker eftermälet av en olokaliserad katastrof. Han har sagt att en som författare (och konstnär, tänker jag) inte behöver gå direkt på det ohyggligas fasa för att beskriva det, eftersom det militariserar mot människans kognitiva förmåga. Istället behöver en närma sig fasan på omvägar. Han skriver att: *being a writer means that catastrophe is like an avalanche upon you - but if you keep on walking you might be ok.* Jag byter ut walking mot drawing och fortsätter att teckna med känslan av angelägenhet och kriget i hasorna

Jag inser att det kan komma en punkt då jag fattar ett annat beslut. Då priset för blommorna blir för högt att betala. Då också jag uppgår i krigets binära upplevelse- och språksfär. Jag inser att varje människa har en smärtpunkt där det blir värt att militariseras eller riskera livet i strid för något. Jag inser att det många kallar fred i själva verket är ett undantag från att delta i kriget köpt till priset av att inte bryta krigets upprätthållande strukturer. Såsom att köpa gas eller olja från det invaderande landet.

Är det fred jag lever i, när grunderna för mitt uppehålle förutsätter krig?

Skulle jag teckna ännu utan bränsle för uppvärmning av min ateljé?

Skulle jag teckna ännu då skafferiet är tomt?

Skulle jag teckna ännu när min tonåring kallas till krig?

Hur stor diameter måste freden ha från min position för att den ska kunna kallas fred?

Är sjuttio mil för kort?

Med tiden har jag mer och mer vågat placera mig konstnärligt i det osäkra och fragmentariska medan jag lämnar utläsandet av mina konstnärliga handlingars koordinater på en världspolitisk karta åt ett annat rum. Det är ett ställningstagande kommet både ur en personlig nödvändighet och ur en analys av hur konsten finner sin fulla kraft. Jag insisterar på vikten av att inte veta, vid vikten av att ägna mig åt att diversifiera språk och upplevelse med kriget *in mind*. Jag arbetar med en känsla av att mitt arbetsvisum är utmätt och att så länge det är giltigt tänker jag ta jag mig till teckningsbordet, oavsett, därför att jag kan.